

daarvan al dan niet een stopbericht naar het CAK sturen. In de huidige situatie laat een klein deel van de gemeente de kostprijsbewaking door het CAK doen. Hierbij geeft het CAK dit signaal door aan gemeenten via een rapportage die via het webportal van het CAK beschikbaar gesteld wordt. Voor de nieuwe situatie, waarbij alle gemeenten de kostprijsbewaking door het CAK moeten laten doen, is dit niet uitvoerbaar. Dit bericht zal via het berichtenverkeer verstuurd moeten worden, zodat gemeenten het geautomatiseerd kunnen verwerken. Dit vraagt om een aanpassing van het berichtenverkeer. Een alternatieve oplossing zou kunnen zijn dat gemeenten bij het afgeven voor een beschikking voor huishoudelijke hulp, individuele begeleiding of dagbesteding aan het CAK doorgeven *dat* er een voorziening zonder kostprijs loopt. Hierdoor kan het CAK zelf de check op samenloop doen en is er geen tussentijdse informatieuitwisseling nodig op het moment dat de kostprijs (bijna) bereikt is. Ook deze optie zou nog (her)overwogen kunnen worden.

Algemene voorzieningen

Het contourenvoorstel geeft drie opties voor het innen van een eigen bijdrage bij algemene voorzieningen. Bij al deze opties moet de gemeente zelf de eigen bijdrage innen. Dit heeft voor gemeenten grote uitvoeringsconsequenties, omdat dit voor de meeste gemeenten een geheel nieuw proces is en zij hierbij ook anticumulatie-maatregelen moeten nemen. Gemeenten willen daarom graag de mogelijkheid behouden om bij algemene voorzieningen de inning van de eigen bijdrage via het CAK te laten lopen, zoals in de huidige situatie ook het geval is bij algemene voorzieningen met een duurzame hulpverleningsrelatie. Daarbij willen gemeenten ook de beleidsruimte houden om wel of geen eigen bijdrage te innen bij algemene voorzieningen. In veel gevallen kiezen gemeenten er namelijk voor om geen eigen bijdrage te innen, om de voorzieningen zo laagdrempelig mogelijk te houden.

Pauzebeleid

Het contourenvoorstel noemt twee opties voor het pauzebeleid. De optie die uitgaat van een lokaal gemeentelijk restitutiemodel heeft grote uitvoeringsconsequenties. Gemeenten moeten hiervoor een nieuw werkproces inrichten, controleren of er daadwerkelijk sprake is geweest van een pauzering van de ondersteuning, op basis van informatie van de cliënt controleren wat de hoogte is van het bedrag aan te veel betaalde eigen bijdrage en vervolgens dit bedrag uitkeren.

De optie waarbij de pauzering via het berichtenverkeer loopt heeft de voorkeur en is in de basis ook uitvoerbaar. Hierbij is het wel belangrijk dat het werkproces strak ingericht is. Gemeenten moeten hier in hun contractmanagement strak op sturen. Afhankelijk van de definitieve keuzes die gemaakt worden met betrekking tot de kostprijsbewaking, moeten gemeenten hierbij ook zelf bijhouden of er nog kostprijsbewaking loopt bij een cliënt. Als dat het geval is, leidt het pauzeren van een maatwerkvoorziening als huishoudelijke hulp namelijk niet tot een pauzering van de eigen bijdrage.

Hierbij hebben gemeenten dezelfde vragen als bij de kostprijsbewaking: er zou ook voor gekozen kunnen worden om te zorgen dat het CAK meer informatie heeft, zodat deze check daar (geautomatiseerd) gedaan kan worden.

Vrijstelling voor woningaanpassingen voor jongeren onder 18 jaar

In het contourenvoorstel staat ook het voornemen om woningaanpassingen voor jongeren onder 18 jaar vrij te stellen van een eigen bijdrage. Op dit moment kunnen gemeenten er nog voor kiezen om hier wel een eigen bijdrage te innen. Als deze mogelijkheid komt te vervallen, dan heeft dit geen grote uitvoeringsconsequenties. Een aantal gemeenten kiest echter wel bewust voor het opleggen van een eigen bijdrage bij deze doelgroep en wil graag de beleidsruimte houden om hier zelf keuzes in te maken.

Beperking termijn voor opleggen eigen bijdrage met terugwerkende kracht

Ook bevat het contourenvoorstel het voornemen om de termijn voor het opleggen van een eigen bijdrage met terugwerkende kracht te beperken van 12 naar 3 maanden. Ook hiervan zijn de uitvoeringsconsequenties beperkt. In veel gevallen kiezen gemeenten er zelf al voor om geen eigen bijdrage op te leggen met een terugwerkende kracht van meer dan een aantal maanden. Gemeenten willen hier echter wel graag zelf keuzes in kunnen blijven maken. De oorzaak van het met terugwerkende kracht opleggen van de eigen bijdrage ligt namelijk niet altijd bij de gemeente, terwijl het financiële risico hiermee wel bij gemeenten gelegd wordt. Als de termijn toch verkort wordt, dan is volgens gemeenten een termijn van 6 maanden beter uitvoerbaar dan 3 maanden.

5.2. Wat betekenen deze veranderingen voor de gemeentelijke organisatie?

De wijzigingen hebben impact op verschillende onderdelen van de gemeentelijke organisatie.

Beleid

Gemeenten moeten hun lokaal beleid in het licht van de nieuwe eigen bijdrage systematiek opnieuw bekijken en waar nodig aanpassen. Als het beleid ook daadwerkelijk aangepast moet worden, dan heeft dit in de meeste gevallen een doorlooptijd van zes tot negen maanden.

Berichtenverkeer

Het berichtenverkeer moet aangepast worden om de nieuwe systematiek optimaal te ondersteunen. De precieze wijzigingen in het berichtenverkeer hangen nog af van keuzes die in de lagere regelgeving gemaakt worden. Het aanpassen van het berichtenverkeer raakt echter de hele keten en heeft daardoor een relatief lange doorlooptijd. Voor gemeenten is een belangrijke

randvoorwaarde dat het berichtenverkeer op orde is op het moment dat de nieuwe systematiek in werking treedt.

ICT

De gemeentelijke applicaties moeten aangepast worden. Dit gebeurt grotendeels door de softwareleveranciers. De doorlooptijd hiervan is onderdeel van het proces van het aanpassen van het berichtenverkeer, hierin worden de softwareleveranciers ook meegenomen.

Personeel

Gemeenten moeten hun medewerkers instrueren over de nieuwe werkwijze. Dit kan pas gebeuren op het moment dat tot in detail duidelijk is hoe de nieuwe systematiek eruit gaat zien en hoe medewerkers hierbij ondersteund worden door de applicatie en het berichtenverkeer.

Communicatie

De nieuwe systematiek van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage moet helder gecommuniceerd worden naar inwoners. De primaire verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij het ministerie van VWS als stelselverantwoordelijke en bij het CAK als organisatie die de eigen bijdrage int. Gemeenten hebben echter ook communicatiemiddelen nodig om hun eigen inwoners te kunnen informeren en vragen van inwoners te kunnen beantwoorden. Dit kan gaan om informatie op de website van het CAK, waarnaar verwezen kan worden, of om folders waarmee inwoners geïnformeerd kunnen worden.

Bezwaar en beroep

Zoals bij veel wijzigingen in wet- en regelgeving, zullen gemeenten ook bij de invoering van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage te maken krijgen met extra bezwaar en beroep. Dit kost gemeenten extra capaciteit, zowel van Wmo-medewerkers als van juridisch medewerkers.

5.3. Is de gemeente voldoende toegerust voor een doeltreffende uitvoering?

Over het algemeen zijn gemeenten goed toegerust om de nieuwe systematiek van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage uit te voeren. Gemeenten zijn hierin wel afhankelijk van andere partijen in de keten, specifiek het CAK.

Zo hebben gemeenten geen toegang tot de inkomens- en vermogensgegevens van cliënten en weten ze dus ook niet hoe hoog de eigen bijdrage is die cliënten betalen. Dit is vooral voor de

kostprijsbewaking van belang, omdat dit betekent dat gemeenten afhankelijk zijn van het CAK (dat de hoogte van de eigen bijdrage wel kent) voor actuele informatie over de status van de kostprijsbewaking. Aangezien in de lagere regelgeving nog uitgewerkt wordt hoe de kostprijsbewaking er precies gaat uitzien, is voor gemeenten van belang dat deze afzonderlijk getoetst wordt op uitvoerbaarheid. Een goede taakverdeling tussen CAK en gemeenten is hierbij van belang, waarbij processen zoveel mogelijk geautomatiseerd kunnen worden. Handmatige handelingen zijn voor gemeenten onwenselijk, omdat deze arbeidsintensief zijn en vaak ook foutgevoelig. Zeker in combinatie met de personele schaarste waar ook gemeenten mee te maken hebben, moet dit zoveel mogelijk voorkomen worden.

Voldoende implementatietijd is voor gemeenten ook noodzakelijk om voldoende toegerust te zijn voor een doeltreffende uitvoering. Dit betekent voldoende implementatietijd voor de gehele keten: ook het CAK en de gemeentelijke softwareleveranciers moeten op tijd klaar zijn met de benodigde voorbereidingen. Omdat ook het berichtenverkeer aangepast moet worden, is het proces dat hiervoor onder regie van het Zorginstituut Nederland gevolgd wordt bepalend voor de datum van inwerkingtreding.

5.4. Welke kosten en besparingen voor de gemeentelijke uitvoering zijn aan deze wijziging van de regelgeving verbonden?

De kosten en besparingen voor gemeenten zitten op twee verschillende niveaus.

Ten eerste moeten gemeenten uitvoeringskosten maken om de nieuwe werkwijze te implementeren. In deze uitvoeringstoets zijn enkele belangrijke aandachtspunten hiervoor meegegeven, maar een goede berekening van de uitvoeringskosten kan pas gemaakt worden als definitieve keuzes gemaakt zijn ten aanzien van een aantal onderdelen van het voorstel. Hiervoor is in ieder geval de lagere regelgeving nodig. Op basis van het definitieve wetsvoorstel, inclusief lagere regelgeving, kan het ministerie van VWS opdracht geven voor een Artikel 2 onderzoek waarin de (incidentele en structurele) uitvoeringskosten in kaart gebracht kunnen worden. Het is belangrijk dat gemeenten vervolgens gecompenseerd worden voor deze uitvoeringskosten.

Ten tweede heeft het voorstel gevolgen voor de inkomsten die gemeenten ontvangen uit de eigen bijdrage. Gemeenten verwachten dat de berekening die het ministerie van VWS hiervoor nu hanteert niet realistisch is. De verwachte 'omgekeerde aanzuigende werking' zal volgens gemeenten lager uitpakken dan waar in deze berekening vanuit gegaan wordt. Dit heeft met drie redenen te maken:

- De financiële prikkel van de nieuwe systematiek is beperkt, vooral vanwege de maximumbijdrage van ongeveer 275 euro per maand.
- Bestaande Wmo-cliënten zullen niet snel geneigd zijn om het 'comfort' van de Wmo in te ruilen voor het weer zelf moeten regelen van ondersteuning.
- Het aanbod op de particuliere markt, waar inwoners zich als alternatief voor de Wmo op kunnen richten, is in veel regio's beperkt vanwege personeelskrapte die ook daar een rol speelt.

Het is daarom van belang dat er een onafhankelijk onderzoek gedaan wordt naar het verwachte gedragseffect van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage. De uitkomsten van dit onderzoek zouden de basis moeten vormen voor de berekening van de uitname die gedaan wordt uit het Gemeentefonds.

5.5. Wat zijn de verwachte effecten van de gewijzigde regelgeving?

Zoals gezegd verwachten gemeenten dat het beoogde effect van de omgekeerde aanzuigende werking waarschijnlijk kleiner zal zijn dan waar nu in de berekening van het ministerie van VWS vanuit gegaan wordt. De maximumbijdrage van ongeveer 275 euro per maand maakt dat de financiële prikkel überhaupt beperkt is. Daar komt bij dat voor bestaande cliënten het comfort van de Wmo waarschijnlijk zwaar zal wegen. Zij zullen er niet snel voor kiezen om hun Wmo-gebruik terug te brengen of zelfs stop te zetten. Het effect zal naar verwachting dus pas gedurende een langere periode optreden, bij inwoners die nu nog geen gebruik maken van de Wmo.

5.6. Hoe kunnen veranderingen worden geïmplementeerd en wat zijn de randvoorwaarden en risico's?

In de hoofdstukken 3 en 4 van deze rapportage zijn verschillende gewenste vervolgacties beschreven. Het is voor gemeenten van belang dat deze acties opgepakt worden voordat overgegaan wordt tot implementatie van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage:

- Overweeg om een overgangsregeling op te stellen, waarin bepaald wordt hoe omgegaan wordt met de gevolgen van de nieuwe systematiek voor (bestaande) cliënten. Houd bij het ontwikkelen van een dergelijke regeling rekening met de uitvoerbaarheid en beperkt de impact waar mogelijk.
- Als het uitgangspunt dat de eigen bijdrage niet boven de kostprijs uitkomt slechts als uitgangspunt gehanteerd wordt, en niet als harde eis, dan blijft het de verantwoordelijkheid van de cliënt om de afweging te maken wel of niet gebruik te maken van de Wmo. Dit is vanuit uitvoeringsperspectief voor gemeenten dan ook een belangrijke randvoorwaarde.

- Onderzoek de mogelijkheid om voor huurconstructies bij hulpmiddelen aan te sluiten bij de eigen bijdrage systematiek zoals die ook voorgesteld wordt voor huishoudelijke hulp, individuele begeleiding en dagbesteding. De cliënt betaalt hierbij een eigen bijdrage voor het afnemen van een dienst, niet voor de aanschaf van een product.
- Onderzoek de mogelijkheid om bij de kostprijsbewaking met cumulatieve kostprijzen te werken.
- Pas het berichtenverkeer zodanig aan dat het bericht van het CAK naar gemeenten dat de kostprijs (bijna) bereikt is via het berichtenverkeer verstuurd kan worden.
Als alternatief kan ook gekeken worden of het CAK een bericht kan ontvangen *dat* er één of meerdere voorzieningen lopen waarvoor geen kostprijsbewaking van toepassing is, zodat het CAK niet bij gemeenten de check op samenloop hoeft te doen.
- Heroverweeg de mogelijkheid om de inning van de eigen bijdrage voor algemene voorzieningen met een duurzame hulpverleningsrelatie via het CAK te (blijven) laten lopen.
- Overweeg om de check op lopende kostprijsbewaking bij het CAK te leggen. Dit betekent dat gemeenten het CAK bericht geven wanneer een Wmo-voorziening (niet zijnde een hulpmiddel of woningaanpassing) gepauzeerd wordt, waarna het CAK zelf de check kan doen of er nog een lopende kostprijsbewaking is en kan bepalen of de eigen bijdrage dus wel of niet gepauzeerd moet worden.
- Heroverweeg de verdeling van de uitvoering van taken tussen CAK en gemeenten, inclusief de bijbehorende informatieposities, vanuit het uitgangspunt dat de inning van de eigen bijdrage in principe uitgevoerd wordt door het CAK als landelijke uitvoeringsorganisatie.
- Houd bij de voorbereiding van de inwerkingtreding van het wetsvoorstel rekening met de doorlooptijd van het doorvoeren van aanpassingen in het berichtenverkeer. Zorg dat het definitieve wetsvoorstel, inclusief eventuele lagere regelgeving, tijdig beschikbaar is om het proces voor het aanpassen van de berichtenstandaard te kunnen starten.
- Laat, wanneer het definitieve wetsvoorstel inclusief lagere regelgeving bekend zijn, een Artikel 2 onderzoek uitvoeren om de uitvoeringskosten voor gemeenten in beeld te brengen. Op basis hiervan kunnen gemeenten een passende financiële compensatie ontvangen.
- Laat een onafhankelijk onderzoek uitvoeren naar de verwachte gedragseffecten van de invoering van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Baseer de uitname uit het Gemeentefonds op de uitkomsten van dit onderzoek.
- Zorg tijdig voor landelijke communicatie(middelen) om cliënten te informeren over de aankomende wijzigingen.

Bijlage A: Gesprekspartners

Interviews en klankbordgroep

Voor deze uitvoeringstoets zijn interviews gehouden met medewerkers van 16 gemeenten en samenwerkingsverbanden. Deze organisaties vertegenwoordigen gemeenten van verschillende grootte en zijn ook qua ligging gevarieerd. In onderstaand overzicht staan de organisaties en de geïnterviewde personen. Een groot deel van deze mensen was ook aanwezig bij de klankbordbijeenkomst waar de bevindingen getoetst zijn.

Organisatie	Naam
Almelo	
Apeldoorn	
Amsterdam	
De Wolden Hoogeveen	
Drechtsteden	
Groningen	
Heerde	
Leeuwarden	
Montferland	
Opmeer	
Opsterland	
Roosendaal	
Rotterdam	

Organisatie	Naam
Utrecht	
Veenendaal	
Venlo	

Begeleidingscommissie

Het proces van de uitvoeringstoets is begeleid door een begeleidingscommissie die samengesteld is vanuit de volgende organisaties:

Organisatie	Naam
Ministerie van VWS	
Ministerie van BZK	
CAK	
Zorginstituut Nederland	
Ketenbureau i-Sociaal Domein	
VNG	
VNG Realisatie	